

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A szocializációs szinterek jelentősége a fiatalkori bűnözésben

Szerző:

dr. Molnárné dr. Asztalos Zsuzsanna

Kézirat lezárva:

Miskolc, 2023. február 27.

„A gyermekkor minden mástól eltérő szakasza az ember életének, mely mintegy alanyi jogon biztosítja a tévedés jogát a személyiség fejlődése terén, s ehhez ugyancsak alanyi jogon nem büntetést, hanem elsősorban segítséget kell kapnia.” Volentics Anna

I. Bevezetés

A gyermek és fiatalkori bűnözés időszerű és sokak által érdeklődésre számot tartó téma, figyelemmel arra, hogy egyre gyakrabban hallani a médiában gyermek vagy fiatalkorúak által elkövetett bűncselekményekről.

Pár évvel ezelőtt nagy port kavart az a sajtóközlemény, miszerint tizenhárom és fél év szabadságvesztésre ítélték azt a 16 éves fiatalkorú elkövetőt, aki két tatabányai hajléktalant ölt meg. A fiatalkorú a tudósítások szerint az elfogása utána azt kérte, hogy vigyék intézetbe, mert senki sem szereti őt.

Szintén egy friss hír jelent meg a napokban, miszerint emberölés büntett elkövetésének megalapozott gyanúja miatt folytat eljárást a rendőrség egy 15 éves fiatal lánnyal szemben, aki családi házuk udvarán egy életképes újszülöttnak adott életet, azonban a csecsemőt ellátatlanul hagyta, így az elhalálozott.

Vajon ténylegesen milyen hatások érhatték ezeket a fiatalokat, amik arra készteheték őket, hogy fenti cselekményeket elkövessék?

Noha jelen tanulmány bizonyára nem fog tudni választ adni az imént feltett kérdésekre, igyekszik azonban rávilágítani arra, hogy a fiatalkorúak bűnelkövetése egy olyan égető probléma, amely a megelőzését és kezelését végezni hivatott komplex szakpolitikai intézkedéseket kíván. A tanulmány feltárja azokat a tényezőket, amelyek befolyással vannak a fiatalkorúak bűnelkövetővé válásában, mind egyéni mind társadalmi szinten, hiszen ha egy társadalom fiatalkorú rétegéhez tartozók körében megfigyelhetőek a deviancia jelei, akkor az egy kriminalizálódott társadalom jövőképét is előidézheti.

Jelen tanulmány a fiatalkorú bűnelkövetővő válásának kialakulásában szerepet játszó tényezők mellett rámutat arra, hogy a gyermekkor egy különleges bánásmódot igénylő szakasza az emberi életnek, a gyermekkorban elkövetett hibákért nem büntetni kell, hanem segítséget nyújtani ahhoz, hogy a kiskorú/fiatalkorú helyes irányban fejlődjen, és a társadalom hasznos tagjává váljon.

II. A fiatalkor sajátosságai

A fiatalkor jelentőségét mutatja, hogy az egy olyan speciális biológiai és pszichológiai jellemzőket tartalmazó időszak, amelyben számos testi, lelki, erkölcsi változás zajlik.¹ Elmondható, hogy az életciklusok szempontjából a serdülőkornak van leginkább jelentősége, hiszen ez a kor egy biológiai és pszichés változásokkal leírható átmeneti időszak a gyerekkor és felnőttkor között. A gyerekek leválnak szüleikről, miközben kialakul saját identitásuk, ez általában a 10-12 éves korban kezdődik és 18-20 éves korig tart. Ebben az időszakban korszakoktól és kultúráktól függetlenül igazolható az életkor és bűnözés közötti kapcsolat.²

Megfigyelhető továbbá, hogy a fiatalkorúak fokozottan vannak jelen a büntetőeljárársban, akár sértetti, tanúkenti, elkövetői pozícióban. Alapvetően a 14. év betöltéséig beszélhetünk gyermek-, a 14. és 18. év betöltése között fiatalkorúakról. A büntető anyagi jog szabályainak 2012-es újrakodifikálása óta már a 12. életévüket betöltött gyerekek is fiatalkorúként bűncselekmények terheltjei lehetnek.³

Tényként állapítható meg, hogy a fiatalkori bűnözés a felnőtt kriminalitás lehetséges utánpótlása, a fiatalkori bűnözés okait pedig a terhelt fejlődését meghatározó körülményekben- család, szociális környezet, társadalmi problémák, média- kell keresni.⁴

A személyiségfejlődés legeredményesebben gyermek- és fiatalkorban alakítható, így különösen fontos a személyiségfejlődés szempontjából a megfelelő szocializáció. A szocializációnak különböző szinterei vannak az egyén életében, azonban mindegyik nagy hatással bír a későbbi értékrend

¹ SCHWARCZENBERGER Hanna: A fiatalkorúak büntető igazságszolgáltatása. Belügyi Szemle, 2011/11. 6.o.

² Balogh Karolina „Mindig a rosszat csinálom, már kicsinek is”- avagy a fiatalkori bűnelkövetés a kriminológiai magyarázatok tükrében internetes forrás: http://real.mtak.hu/118886/1/baloghkarolina_szocped15.pdf letöltés időpontja 2023. 02. 22. 12.o.

³ <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/23986/bertalando-andras-phd-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y> letöltés ideje: 2023. 02. 22. 7.o.

⁴ <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/23986/bertalando-andras-phd-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, letöltés ideje: 2023. 02. 22. 7.o.

kialakítása során.

Az alapvető erkölcsi- tisztességi magatartási szabályok rögzülnek az egyén személyiségében, azonban ha az nem történik meg, akkor a hatóságok és az igazságszolgálat feladata az egyént erre rászorítani.⁵

A szocializáció, a személyiség és a család együttes hatásán kívül meg kell említeni, hogy részben azért követnek el a fiatalok bűncselekményt, mert a személyiségfejlődésük során a szubjektív költség- haszon- mérlegelés szerint kifizetendőnek érzik, a szülőktől való leválást, a tekintélyektől szabadulást, az önértékelésük erősödését, a saját célok elérését segíti elő.⁶

A fiatalkori bűnelkövetés struktúráját az életkori sajátosságok alakítják, empirikus kutatások, illetve a bűnügyi statisztika is igazolja, hogy a fiatalkori bűnelkövetést a kisebb súlyú, elsősorban vagyon elleni bűncselekmények uralják. A normasértések kis súlyának dominanciájából eredően a fiatalok cselekménye gyakran a szabálysértési tényállást valósítja meg, vagy úgy mondhatjuk, hogy a bűnelkövetés rejtve marad, így nagy a látencia.⁷

III.A fiatalkori bűnelkövetővé válás kockázati tényezői különös tekintettel a szocializációs színterekre

Számos elmélet született már a tekintetben, hogy melyek azok a kockázati tényezők, amelyek nagy mértékben hatnak arra, hogy fiatal normasértővé váljon. Kockázati tényezők alatt azokat a körülményeket kell érteni, amelyek jelenléte egy adott személy esetében kedvezőtlenebb eredmény bekövetkezéséhez vezet, mint a társadalom többi tagjánál. A másik tényezői csoport, amely befolyásolhatja a bűnelkövetővé válást, a reziliencia tényezők, amelyek alatt azon körülményeket értjük, amelyek képesek arra, hogy mérsékeljék vagy elhárítsák azon kedvezőtlen eredmény bekövetkezésének valószínűségét, amelyeket a kockázati tényezők váltanak ki.⁸

⁵ dr. Bertaló András Fiatalok terhelt a büntetőeljárásban (Doktori Értekezés) Pécs, 2021
<https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/23986/bertalando-andras-phd-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
(letöltés :2022. 02 22.)_12.oldal.

⁶ LÖSEL, Friedrich - BLIESENER, Thomas: Agression und Delinquenz unter Jugendlichen - Untersuchung von kognitiven und sozialen Bedingungen. Luchterhand, München, 2003. 9-10

⁷ Balogh Karolina „Mindig a rosszat csinálom, már kicsinek is”- avagy a fiatalkori bűnelkövetés a kriminológiai magyarázatok tükrében internetes forrás: http://real.mtak.hu/118886/1/baloghkarolina_szocped15.pdf letöltés időpontja 2023. 02. 22. 4. oldal

⁸ Borbó Andrea- Kerecsi Klára: A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegeelőzés kézikönyve I., Budapest, 2009. 403-404. o

A kockázati tényezőknek öt nagy csoportját különböztethetjük meg Shader szerint. Ezek az individuális tényezők, családi, iskolai tényezők, kortárscsoport és környezet. Ezek a körülmények együttesen egymást kiegészítve egymásra is hatást gyakorolva játszanak szerepet a fiatalkorú személyiségfejlődésében. Már egyetlen egy kockázati tényező is idézhet elő deviáns viselkedést, magatartási zavart, azonban ebből még nem következik biztosan az, hogy a fiatalkorú bűnelkövetővé fog válni.⁹

Individuális tényezők alatt a személyiségbeli, mentális, alkati jellegzeteségeket, veleszületett és örökölt vonásokat, értjük, amelyek összefüggésbe hozhatók a bűnözői magatartással. Számos kutatás született már ebben a témában, és megállapításra került, hogy pl. a hiperaktivitás, a figyelemzavar, a nyugtalanság, a gyenge koncentrációs képesség mind rizikófaktornak tekinthető.

A fiatalkori kriminalitást előre jelezheti az alacsony intelligencia szint, a verbális készségek nem megfelelő szintű fejlődése, amely a társadalomba történő beilleszkedés nehézségét is jelentheti.¹⁰

A kockázati tényezők többsége a szocializációs színterekben lelhető fel.

A szocializáció egy olyan tanulási folyamat, amely a születéstől a halálig tart. A szocializáció nem más, mint a „társadalomba való beilleszkedés folyamata, amely során az egyén megtanulja megismerni önmagát és a környezetét, elsajátítja az együttélés szabályait, a lehetséges és elvárt viselkedésmódokat.” (Bagdy Emőke 1986.)

A szocializáció széles értelmezésben azt a folyamatot jelenti, ahogy az egyén egy társadalom, egy kultúra tagjává válik. A szocializáció folyamatában az egyén elsajátítja a viselkedés szabályait, azokat az értékeket, képességeket és ismereteket, amelyek lehetővé teszik, hogy a társadalom tagjaként működjenek (Hewstone és Stroebe, 2007). Szűkebb értelemben azt a folyamatot jelöli, amelyben egy speciális normarendszer, értékek, beállítódások elsajátításával egy adott csoport normarendszeréhez tud igazodni, így a csoport tagjává tud válni.¹¹

Az egyén a szocializáció során azokat a normákat, értékeket, hagyományokat, nézeteket sajátítja el, amelyek az adott kultúrában, környezetben használatosak. A szocializáció tehát nem más mint egy

⁹ Borbíró Andrea- Kerezi Klára: A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve I., Budapest, 2009. 403.o

¹⁰ <http://midra.uni-miskolc.hu/document/25558/20818.pdf> letöltés ideje: 2023. 02.22. 14.oldal.

¹¹ http://www.jgypk.hu/mentorhalo/tananyag/Pedagogiai_pszichologia_jegyzet_vodapedagogusoknak/21_a_szocializaci_fogalma.html 2017. december 13. napján letölthető.

kölcsönhatás, ahol a környezet hat az egyénre és az egyén is visszahat a környezetére.

A szocializációnak három fontos színtere van. Elsődleges színtere a család, ezt követi az iskola, majd a kortárs csoport. Ez a három színtér az élet folyamán különböző funkciókat lát el, különböző mértékben van jelen az egyén életében. A kockázati tényezők utolsó csoportját pedig a környezet képezi maga az a környezet, amelyben a fiatalok él.

Minden egyes kockázati tényező mellett áll protektív tényező, amely a kockázati tényező ellen hat.

3. A család jelentősége a szocializáció folyamatában

Elsődlegesen a szocializációs folyamat egy ember életében amennyiben családban nevelkedik a családban kezdődik. A család a társadalom legkisebb egysége, amely olyan emberek közössége vagy több közösség kapcsolata, ahol a tagok között leszármazotti kapcsolat van, amely lehet vérségi vagy örökbefogadáson alapuló.

Mit is jelent tulajdonképpen a család? A különböző tudományágak a családot eltérő szempontok szerint veszik górcső alá. Ma Magyarországon kétféle családtípus létezik. A jogilag rendezett teljes család, amely az együtt élők olyan kis közössége, amely szülőkből és kiskorú vagy nem kiskorú, de még a szülőkkel együtt élő gyermekekből áll, amelyben a szülők házasságban élnek, és a nem vér szerinti gyermekek helyzete is örökbefogadással vagy más módon de jogilag rendezett. Magyarországon ez a legelterjedtebb családtípus.

A másik csoportot a jogi szempontból részlegesen rendezett családok alkotják, amelynek szerkezet és összetétele megegyezik az előzővel, ám a szülők nem kötöttek házasságot, élettársak, a gyermekek nem vagy nem mindegyike az adott szülői kapcsolatból származik és a családi jogállása nem egyértelműen rendezett.¹²

Beszélhetünk még jogilag rendezett párkapcsolatról, amely tartós együttélési forma, amelyből utód nem származott és várhatóan nem is fog, hazánkban ezek száma elenyésző.

A családdal foglalkozó tanulmányok mind azt mutatják, hogy a hagyományos családmodell

¹²[https://hu.wikipedia.org/wiki/Csal%C3%A1d_\(szociol%C3%B3gia\)#Csal.C3.A1dt.C3.ADpusok_a_mai_Magyarorsz.C3.A1gon](https://hu.wikipedia.org/wiki/Csal%C3%A1d_(szociol%C3%B3gia)#Csal.C3.A1dt.C3.ADpusok_a_mai_Magyarorsz.C3.A1gon)
2017. 01. 13. napján hatályos

átalakulóban van, csökken a házasságban élők és a családban vállalt gyermekek száma, a középkorúak, az idősök még tartják magukat a régi hagyományokhoz, azonban a fiatalok között egyre gyakoribb a tartós párkapcsolatban élők aránya, hiszen sokan az élettársi viszonyt helyezik előtérbe.

A családi célokat tekintve a reprodukív, a szexuális, a gazdasági és az oktatási cél valamikor mindegyik családtípusra jellemző volt, azonban ez napjainkra megváltozott, azonban a gyermek fejlődése szempontjából továbbra is nagyon fontos a család által nyújtott pszichológiai támasz.¹³

A családi szocializáció nagyon fontos szerepet játszik abban, hogy később a gyermek felnőttként megfelelő magatartást fog-e tanúsítani vagy sem. A család az érzelmi biztonság, az érzelmi mélység, a szeretet révén megalapozza az egyén későbbi érzelmi képességeit. A családban a gyermek megszerzi a tudást, a gyakorlati ismereteket, készségeket, amelyek birtokában később részt vesz majd a társadalomban, illetve egyes csoportok életében. Gyermekkorban ismerjük meg azokat a konkrét szerepeket, amelyeket felnőttként mi is be kívánunk tölteni, amelyek a későbbiekben saját családunk struktúráját is meghatározzák majd. A családban betöltött szerepek nagyon nagy jelentőséggel bírnak a gyermek személyiségfejlődése során is, hiszen a gyermek a modellként szolgáló szülői viselkedést utánzás útján kívánja elsajátítani, ezáltal szülei viselkedését követi, amely segít neki a megfelelő magatartásminta elsajátításában. A gyermek tehát már kis korától kezdve annak a személynek követi a magatartását, vagyis azt utánozza, akivel a lehető legjobban azonosulni tud. Nagyon fontos tehát, hogy a szülő olyan mintát biztosítson gyermekének, amelyet ha a gyermek követ az pozitív irányba hasson az életére.

A bírói gyakorlat során megfigyelhető, hogy a bűnelkövetők, így a fiatalok többségének a tényleges családi helyzete eltér a hagyományos családmódelettől, többségük jogilag nem rendezett családban él, gyakori közöttük a többcsaládos, a többgenerációs együttélési forma.

A gyakorlatban is tapasztalható, hogy túlnyomóan a mély szegénységben élő, aluliskolázott és gyakran munkanélküli, valamint büntetett előéletű szülőktől származó fiatalok rossz mintát tanultak meg és azt követik.

A gyermek személyiségfejlődésére leginkább ható objektív tényezők a családtagok iskolázottsága, foglalkozás, vallási, etnikai hovatartozása, életszínvonala, életkörülményei, életvitele. Nem csak

¹³Czeglédi Ildikó: A család szerepe mindennapjainkban, Mindennapi pszichológiai internetes forrás :<http://mipszi.hu/cikk/100817-csalad-szerepe-mindennapjainkban> 2017. 01. 13. napján elérhető

objektív, de nagyon sok szubjektív tényező is befolyásolja a gyermek személyiségfejlődését, mint pl. gyermekkori élmények, családon belüli erőszak, a szülők önbecsülése, önértékelése, önbizalma, devianciája. Amennyiben egy család hibásan működik, az a gyermek személyiségfejlődésére is károsan hat.

Nagy jelentőséggel bír az, hogy a család miként kezeli a gyermek problémáit hiszen teljesen más problémák fordulhatnak elő egy-egy adott életkorban. A családnak mind a gyermek kiskorában, mind pedig serdülőkorában fontos szerepe van, egyúttal kell nyitottnak és zártnak is lennie. Azok a családok, amelyben a szülők egyfelől nyitottak tehát vannak társas kapcsolataik, barátaik, de ugyanakkor elég zártak is ahhoz, hogy a gyermeket megóvják a külső behatásoktól, sokkal kevésbé alakul ki fiatalkori bűnözés.

A fiatalok körében végzett kutatások során igazolható, hogy nagyon meghatározó a család gyermekhez való viszonya a devianciák, a bűnözés kialakulás során.

3.1. Deviancia a családban

A családban négy fellelhető devianciát tudunk meghatározni.

Első deviancia, ami a családban megfigyelhető lehet, az a teljes érzelmi elhanyagolás, amikor a fiatal a család a munka, a rossz anyagi körülmény, családon belül zajló konfliktus, az alacsony iskolai végzettség miatt elhanyagolják, amikor a fiatal azt érzi, hogy teljesen egyedül van. Amennyiben egy ilyen elhanyagolás során a gyermeket még iskolai kudarcok is érik, úgy előfordulhat, hogy teljesen elszigetelődik a környezetétől magányosan csavargásba kezd, és közben pedig olyan fiatalok társaságát keresi, aki hozzá hasonló élethelyzetben vannak. Abban az esetben, ha a hasonló társaktól több figyelmet kap mint otthon, akkor könnyen elfogadja az adott csoport normáit, még akár akkor is, ha nem ért azokkal egyet.

A családhoz köthető másik meghatározó tényező, az agresszív, erőszakos család. A gyermekekkel szembeni erőszak, bántalmazás, lelki terror, mind nagymértékben meghatározza a gyermek személyiségfejlődését, hiszen az önmaga és a környezet között kialakult diszharmónia agresszív

viselkedésre fogja készíteni környezetével szemben.

A családokon belül megfigyelhető az a jelenség, hogy aki korábban bűncselekmény áldozatává vált, az később maga fog bűnelkövetővé válni.

A gyermek bántalmazásnak nagyon sok fajtája van, értjük alatta a fizikai bántalmazást, a szexuális bántalmazást, érzelmi bántalmazást, az elhanyagolást, de ide tartozik a Münchausen by proxy szindróma, a megrázott gyermek szindróma (shaken baba syndrome). Ha a gyermeket bántalmazás éri, az iskolai teljesítményében romlás következik be, amely miatt igen gyakori, hogy kortársai kirekesztik. Amennyiben a gyermek nem kap megfelelő támogatást a családtól úgyszintén csavargásba kezd, így könnyen megtalálja azt a csoportot amelynek tagjai hozzá hasonló háttérrel rendelkeznek, így az erőszakot elfogadva az ilyen fiatalok igen gyakran bandákat alakítva élik életüket.

Harmadik tényező, ha a családon belül váltás történik a fiatal életében. Nagyon sokszor fordul elő, hogy olykor alkoholproblémával és személyiségzavarokkal küzdő atyai szigor uralja a fiatal életét, túlzott korlátozások, testi fenyegetések és nyilvános megszégyenítések révén. A fiatal ilyenkor félni kezd az apjától, és elfogadni kényszerül az ő értékrendjét. Ha az apa meghal, változás történik a fiatalok életében, megszűnik a kényszerűség és az anyai minta lesz az irányadó, aki elveti az erőszakot, tekintélyét veszítve megengedővé válik vagy érzelmileg teljesen elhanyagolja gyermekét.

E körben szeretném megemlíteni a szülői nevelést, mint kockázati tényezőt, amely lényege, hogy a kiskorút helyes irányba terelje, hogy a fiatalok a társadalom által elfogadott értékrendeket, normákat szabályokat megismerje, azokat betartsa. Ranschburg Jenő korunk neves pszichológusa, a pszichológiai tudományok kandidátusa négyféle szülői-nevelői magatartásformát különböztet meg: meleg-engedékeny, hideg-engedékeny, meleg-korlátozó, hideg-korlátozó.

A meleg engedékeny nevelési módszer gyermekközpontú, amely túlságosan is nagy teret enged a gyermeknek, amely ezáltal azt a látszatot kelteti a gyermekben, hogy mindent szabad, ez a módszer azonban kedvez az agresszió kibontakoztatásának. A meleg-korlátozó típus már közelít az aranyközéput felé, amely a következetes nevelésben nyilvánul meg. Ez egy olyan nevelési módszer, amely se nem túl kemény, se nem túl engedékeny, az a legoptimálisabb szülői-nevelési módszer, mert egy ilyen nevelés esetén fordul elő legkisebb arányban az erőszakos magatartás. A hideg- engedékeny

és a hideg-korlátozó típusú nevelési módszer az, amely leginkább képes deviáns viselkedést és magatartási problémákat eredményezni. A hideg engedékeny bánásmód tekintetében az mondható el, hogy a szülő igyekszik távolságot tartani, érzelemmentesen viszonyulni a gyermekéhez, amelyet azonban az engedékenység csak tovább tetőz azzal, hogy el is hanyagolja, nem gondoskodik róla megfelelően. Az ilyen tényezők a gyermek énképét torzítják, személyiségzavara agresszió formájában nyilvánul meg, könnyen kerül kapcsolatba más, deviáns kortárs csoportokkal. A hideg-korlátozó típusú nevelési módszer a leginkább ártó, arra is képes, hogy a gyermeket saját maga ellen fordítsa. A szülő egy ilyen módszerrel nem engedi közel magához a gyereket, semmiféle törődés, gondoskodást nem mutat felé, elvárásai azonban magasak a gyermekével szemben, ami a gyermekben egyszerre szorongást és elfojtott agressziót is okoz, amely a súlyos antiszociális viselkedésben teljesedik ki, képessé téve a gyermeket ezáltal arra is, hogy önmagában kárt tegyen.¹⁴

A negyedik jelentős tényező a családon belül a mélyszegénység, hiszen a család megélhetési problémái gyakran vezetnek családon belüli konfliktushoz és a gyermek elhanyagolásához. Az elhanyagolás iskolai teljesítményromlást eredményezhet, gátolja az iskolai környezetbe való beilleszkedést, így gyakran előfordul, hogy a gyermek hozzá hasonló fiatalok társaságát keresi.¹⁵

A bírói gyakorlat is megerősíti azt, hogy a bűnelkövető fiatalok túlnyomórészt a mély szegénységben élő, alul iskolázott és gyakran munkanélküli, büntetett előéletű szülőktől származnak, családjuk nem a hagyományos családmoddellen alapul. Az ilyen sorsú fiatalok számára nem áll rendelkezésre pozitív minta, számukra nem érthető, hogy miért baj esetleg, ha másoktól elvesznek valamit, néha inkább ösztönösen mint tudatosan viselkednek. Sokszor nem tudják felmérni, hogy az általuk elkövetett cselekmények milyen következményekkel járnak, a bíróság által kiszabott szankció iránt is közönyt tanúsítanak.

Az ilyen családban élő gyermekek/ fiatalok gyakran vannak kiszolgáltatva a szülők akaratának, ha a szülő hajlamos bűncselekmény elkövetésére, akkor gyakran előfordul, hogy magával rántja a gyermekét. Ez megtörténhet úgy is, hogy a gyermek sérelmére követ el bűncselekményt, vagy a

¹⁴ Böszörményi Dóra, A fiatalkori bűnözés okai-különös tekintettel a gyermekotthonban nevelt fiatalkorúak vonatkozásában, Szakdolgozat, 2017. Miskolci Egyetem internetes forrás, <http://midra.uni-miskolc.hu/document/25558/20818.pdf> letöltés ideje: 2023. 02. 22., 16. oldal

¹⁵. Csemáné Dr. Váradi Erika: A gyermek- és fiatalkori bűnözés, 11-14. o

gyermek, mint eszköz felhasználásával.

A gyermeknek az a normális amiben felnő és ha a börtön elfogadott jelenség és naponta használatos szó egy családban, vagy egy baráti társaságban, akkor nem csodálkozhatunk azon, hogy az így felnövő gyermek sem tudja elkerülni a sorsát, vagy csak emberfeletti küzdelem árán.¹⁶

A családi környezet, mint kriminalizáló faktor nemcsak a szociális adottságok által hat, hanem a személyiséget formáló, értékvilágot, normarendszert alakító közösségként is. A szülők kriminogén hatása akkor erős, ha közvetlen antiszociális és kriminális modellül szolgál, ha a szülő az alapvető ellenőrzést elmulasztja, ha konfliktusban áll egymással a két generáció, vagy a gyermek szülei. Nagyon sok kutatás vizsgálta már, hogy a szülői környezet miként hat a fiatalok viselkedésére, agressziójára. Rámutattak arra, hogy kiemelendő fontossággal bír az autokrata szülő-gyermek kapcsolata, amikor is a szülő nem neveli, csak felügyeli a gyermeket, ahol a szülő folyamatosan meg akarja törni a gyermeket, a gyermek akaratát, illetve amikor a szülő saját kudarcait, az őt ért sérelmeket kívánja megtorolni a gyermekén. A kutatások eredményei tükrében megállapítható, hogy a túl szigorú, diktatórikus nevelés inkább vezet bűnelkövetéshez, mint a szülői felügyelet elmulasztása. A fiatalok bűnelkövetők esetében a családi nevelés, törődés hiánya jelentős tényező a bűnözővé válás folyamatában.¹⁷

A családi kockázati tényezők ellen hat, ha a gyermek meleg támogató kapcsolatot ápol szüleiével, illetve más felnőttekkel a családban, ha a szülők pozitívan viszonyulnak a kortársakhoz, és megfelelő szülői felügyeletet gyakorolnak gyermekeik felett.

IV. Az iskola és kortárs csoportok mint szocializációs szintek

A fiatalok másodlagos szocializációs színtere az iskola. Valahányszor új közegbe kerül az egyén, felgyorsul a szociális tanulás üteme, hiszen ilyenkor újabb és újabb követelményekkel kerül szembe, amelyekkel meg kell birkóznia. Az intézmények, mint pl. óvoda, iskola, azok a terek, ahol a gyermek először találkozik családon kívüli személyekkel, akik valamilyen szinten tekintélyt élveznek, és akarva akaratlanul is ezen személyek látens szocializációs hatással vannak a gyermekekre, hiszen

¹⁶ Pesti Ferenc: Reintegrációs törekvések a Fiatalok Börtönjében, In: Börtönügyi Szemle 2015/1. 12.o.

¹⁷ dr. Lénárd Krisztina- Rácz Andrea: A javítóintézeti nevelés, mint támogató intézmény dezintegrációs hatásai www.aszod-afi.hu/pdf/javitointezeti_neveles.pdf (2023.02.22.) 10.o.

közvetítik feléjük saját normáikat, értékeiket.

Azért bír nagy jelentőséggel az iskola a szocializáció szempontjából, mert a felnőtt társadalomnak sokkal hűségesebb modellje, mint a család, hiszen az iskolának el kell fogadtatnia egy olyan értékrendszert, amelynek a teljesítmény áll a középpontjában. Ilyen irányba változik tehát a felnőtt és a gyermek közti viszony is, hiszen a személlyel szemben a pozíció válik elsődlegessé (perszonális és pozicionális azonosulás). Az iskolában eltöltött első két - három évben a kortárscsoportnak még nincs különösebb jelentősége a gyermek számára, 10-11 éves kor az, amikor az iskola válik az önmegvalósítás legfontosabb terepévé. Ekkora a gyermek egyszerre több csoportnak is tagja, azonban csak egyet tart igazán fontosnak, ez a vonatkozási (referencia-) csoport. Amennyiben sikeres a családi szocializáció, a gyermek olyan referenciacsoportot választ, amelynek az életvezetésre vonatkozó alapvető értékei összeegyeztethetőek a család hasonló értékrendszerével. ¹⁸

Elmondható, hogy amennyiben az iskolai szocializáció eléri a fiatalnál a várt eredményt, úgy jogkövető, törvénytisztelő állampolgár lesz, aki képes a közösség által általánosan elfogadott értékeknek megfelelni.

Az iskolai kapcsolataik kialakításához azonban a fiatalok még nem rendelkeznek olyan eszközökkel, amelyek segítségével a kortársaikkal szemben kialakult konfliktusaikat megfelelően tudnák kezelni, így sokszor negatív élmény, kudarc érheti őket. ¹⁹

Az intézményekben kerülnek kapcsolatba a fiatalok kortárs csoporttal ahol kialakíthatják egyenrangú társkapcsolataikat. Az iskola és a kortárscsoportok egymással kölcsönhatásban vannak, a fiatalok számára meghatározó, hogy az iskolán belül milyen szemléletű „bandához” tartozik.

A kortárscsoportok jelentősége a pubertás kor elérésével megnő, amely legnagyobb problémája a szereptanulás. A fiatal ekkor belép a felnőttek világába, ahol nagyon sok új szerepet kell elsajátítania, és számos kudarcot él meg. Akkor jelentkezik leginkább a szereptanulás problematikája, amikor a fiatal választásra kényszerül a gyermek maradni vagy a felnőtté válás között, valamint a család és a kortársak között. Ebben a zavaros helyzetben általában a fiatal a kortársaikkal csoportot alkotva keres megoldást. A kortárscsoportok nyújtanak segítséget az identitás kérdéseire, valamint az

¹⁸ Internetes forrás: <https://epa.oszk.hu/00000/00035/00115/2007-07-ta-Gyongyosi-Serdulokoru.html>

¹⁹.Baji Klaudia Szakdolgozat, A gyermek-és fiatalkori bűnözés megelőzésének és kezelésének eszközei, internetes forrás <http://midra.uni-miskolc.hu/document/28747/24538.pdf>, 11. oldal letöltés dátuma 2023. 02. 19.

összetartozás érzetét s érzelmi életet is nyújtanak. ²⁰

Az esetek többségében a kortárs csoportok pozitív hatással vannak a személyiségfejlődésre, de elképzelhető - különösen az elhanyagolt gyerekeknél - a deviáns csoportokhoz való kötődés is. Amennyiben a fiatal egy ilyen deviáns csoporthoz tartozik, könnyen válhat bűncselekmény elkövetőjévé vagy ugyanakkor áldozattá is. Igen gyakran fordulnak elő csoportok közötti konfliktusok, harcok, amelyek súrolhatják akár a bűnözés határát is, a csoportthatás és a bűnözés között összefüggések feltételezhetőek.

Megjegyzendő azonban, hogy maga a szocializáció azonban itt még nem ér véget, az iskolából kikerülve a munkahelyen folytatódik tovább, ezáltal a szocializációban már a tágabb társadalom is szerepet játszik ideértve a tömegkommunikációt, a világnézetet, valamint azokat az értékeket, amiket a világ közvetít felénk.

Az iskolában, valamint a kortárs csoportokban megnyilvánuló kockázati tényezőket ellensúlyozza, a fiatalok elkötelezettsége az iskola, valamint a szokásos tevékenységek, valamint olyan barátok iránt, akik szokványos tevékenységgel foglalkoznak.

V. A bűnelkövetővé váláshoz vezető okok elméletei

Amikor azt vizsgáljuk, hogy vajon a 18. év alattiak miért követnek el bűncselekményeket, az okoknak alapvetően két csoportját különböztetjük meg.

A fent leírt szocializációs szinterek képezik az egyéni kívüli külső okokat. Mindemellett fellelhetőek belső okok, pszichés és genetikai adottságok, illetve a kettő ötvözetei is.

A bűnelkövetővé válást vizsgáló elméletek közül a szocializációs szinterek kapcsán kiemelendő a dinamikus modell, amely a családban, iskolában elszenvedett kudarcokra adott válaszként tekint a normasértő viselkedésre, továbbá ezen magatartásra adott családi, iskola, társadalmi válaszok azok amelyek visszatartó erővel járnak a felnőttkort elérő fiatalban. ²¹

²⁰ Baji Klaudia Szakdolgozat, A gyermek-és fiatalkori bűnözés megelőzésének és kezelésének eszközei, internetes forrás <http://midra.uni-miskolc.hu/document/28747/24538.pdf>, 14. oldal letöltés dátuma 2023. 02. 19

²¹ 6 Csemáné dr. Váradi Erika: A gyermek- és fiatalkori kriminalitás In: Borbíró Andrea-Gönczöl Katalin-Kerecsi Klára-Lévay Miklós: Kriminológia Wolters Kluwer, Bp. 2016 638-639.o.

Érdemes megemlíteni a statikus modellt is, amely az emberi fejlődés, a felnőtté válás természetes folyamatként előtérbe kerülő pszichés változások eredményeként tekint a bűnelkövetéstől való elszakadásra a felnőttkorba lépéssel. A család, mint szocializációs színtérhez álláspontom szerinti közel álló bio-pszichológiai modell pedig már a prenatális korra teszik a bűnelkövetésre való hajlam kialakulását, amelyet az anya a magzat felét táplált negatív érzelmei közvetítenek a gyerek felé, befolyásolva ezzel az agyi fejlődését, a diszfunkciók kialakulásának a veszélyét.

A bűnelkövetővé válás folyamatában kortárcsoportoknak van egy-egyik legmeghatározóbb szerepe, amit általában a fiatalok elítéltekkel készített interjúk is megerősítenek, gyakran hivatkoznak arra a fiatalok, hogy rossz társaságba keveredtek. Több kutatás irányul arra, hogy felderítse hogyan jut el egy fiatal addig, hogy bűnelkövetővé váljon. 1997-ben Loeber és társai felállították a „három ösvénynek” nevezett elméletet, miszerint a bűnelkövetővé válás egy három szintből álló ösvényrendszerrel írható le. Az első a „tekintélykonfliktus ösvény”, a második a „nyílt ösvény” a harmadik a „fedett ösvény”.²² Az első két szinten belül három, míg a harmadik ösvényen belül további négy lépcső található, amely elérve a fiatalok a bűnözés súlyos fokára lép.

Az elmélet lényege abba áll, hogy amint a gyermek rá lép az ösvény legalsó lépcsőfokára, amely a dacban, az akaratos magatartásban nyilvánul meg, onnantól kezdve már apró tettek is elegendőek ahhoz, hogy egyre feljebb jusson a lépcsőfokokon, majd a kisebb szabálysértésektől, normasértésektől elérjen a súlyosnak minősített bűncselekményekig. Hangsúlyozza az elmélet, hogy amint az egyén megtesz egy lépcsőfokot és újabbra lép, azzal megtarja azokat a magatartásokat is, amelyek az előző lépcsőfokon voltak jellemzőek, ezek hatása folyamatosan összeadódik és egyre deviánsabb magatartást fog tanúsítani.²³

VI. A fiatalok elleni büntetőeljárás célja

A tanulmány végén szeretnék kitérni a fiatalok elleni büntetőeljárás céljára. Mit ahogy az a bevezető előtti idézetben is olvasható, a fiatalok önmagában rejti a tévedés lehetőségét, így elsősorban nem büntetést, hanem segítséget kell kapni a fiatalok elkövetőinek.

²² Borbíró Andrea- Kerezi Klára: A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve I., Budapest, 2009. 405.o

²³ Borbíró Andrea- Kerezi Klára: i.m. 2009. 405.o

A fiataikorúak elleni büntetőeljárásnak a célja kettős, elsősorban célja, hogy a fiataikorú helyes irányba fejlődjék, elősegítse a társadalomba való beilleszkedését, másodsorban, hogy segítse a speciális prevenciót, tehát azt, hogy a fiataikorú ne váljon ismét bűncselekmény elkövetőjévé.

E körben szeretném felhívni az ENSZ égisze alatt 1989. november 20. napján New Yorkban született Gyermek jogairól szóló egyezményt (a továbbiakban: Gyermekjogi Egyezmény), amely 40. cikk (1) bekezdésében kifejti, hogy „ Az Egyezményben részes államok elismerik a bűncselekmény elkövetésével gyanúsított, vádolt, vagy abban bűnösnek nyilvánított gyermeknek olyan bánásmódhoz való jogát, amely előmozdítja a személyiség méltósága és értéke iránti érzékének fejlesztését, erősíti a mások emberi jogai és alapvető szabadságai iránti tiszteletét, és amely figyelembe veszi korát, valamint a társadalomba való beilleszkedése és abban építő jellegű részvétele elősegítésének szükségességét.”

A Gyermekjogi Egyezmény ezen rendelkezéseinek lényegét szabályozza a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (a továbbiakban: Be.) 677.§-a amikor kimondja, hogy a fiataikorú elleni büntetőeljárás úgy kell lefolytatni, hogy az a fiataikorú nevelésének, illetve testi, értelmi, erkölcsi és érzelmi fejlődésének az előmozdításával biztosítsa a fiataikorú társadalmi beilleszkedését, és azt, hogy a fiataikorú ne kövessen el újabb bűncselekményt.

A fiataikorúval szembeni büntetőeljárás során eljáró bírónak koránt sincs könnyű dolga, hiszen az eljárásjogi rendelkezések alkalmazása során különösen szem előtt kell tartania, hogy egy fiataikorú áll a bírósággal szemben, aki számára, már a tárgyalóteremben történő jelenlét is nehézséget jelenthet lelkileg.

Éppen ezért ír elő az eljárásjogi törvény speciális a fiataikorúakra vonatkozó rendelkezéseket, amelyek közül most csak néhányat említenék. A büntetőeljárás lefolytatása során a tájékoztatáshoz való jognak, a lehető legnagyobb mértékben érvényesülnie kell, hiszen sokszor főleg a mélyszegénységből érkező aluliskolázott szülők gyermekei gyakran azzal sincsnek tisztában, hogy miért állnak bíróság előtt.

A bíró általi tájékoztatásoknak, figyelmeztetéseknek mindig az adott fiataikorú életkori sajátosságai szerint kell megtörténniük, kerülve a jogi terminológiát, főleg akkor, ha gyermekkorú elkövetőről van szó. Amennyiben szükséges, a figyelmeztetéseket lassan, külön -külön elmagyarázva kell megtenni, mindig megbizonyosodni arról, hogy azokat a fiataikorú terhelt valóban megértette-e. A

tájékoztatásnak nemcsak a figyelmeztetések tekintve kell a gyermek életkori sajátosságához igazodnia, hanem eljárás során gyakorolható jogaira, kötelezettségeire.

A fiatakorúak elleni büntetőeljárás során a bizonyítás célja kettős, egyrészt a bűncselekmény körülményeinek felderítése, azonosítása, másrészt a feltételezett elkövető személyiségének a megismerése.

Amikor a bíróság döntés hoz nem csak a bűncselekmény tárgyi súlyát mérlegeli, hanem a terhelt nevelésének a lehetőségeit is, ehhez azonban meg kell ismernie a terhelt életviszonyait, a személyiségének jellemzőit, és ezekből kell mérlegelést követően következtetést levonni a jövőre nézve.²⁴

Magyarország eleget tett nemzetközi jogi kötelezettségének és a Gyermekjogi Egyezményt az 1991. évi LXIV. törvénnyel tette a hazai jogrendszer szerves részévé. Ezen egyezmény 40.cikk 4. pontja az igazságszolgáltatással kapcsolatos jogok között említi, hogy a szankciók alkalmazásának a gyermekek jólétének támogatását és az egyéniesítést kell szem előtt tartania.

Az egyezményben nevesített egyéni értékelésnek az alapját pedig a pártfogó felügyelői vélemény és a környezettanulmány képezi, ezek birtokában tud a kitűzött cél érvényesülni.

A pártfogó felügyelői vélemény fogalma a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (Be.) 203. §-ában került meghatározásra, miszerint a pártfogó felügyelői vélemény a terhelt személyiségét és életviszonyait jellemző tényeket és körülményeket- így különösen családi körülményeit, egészségi állapotát, esetleges káros szenvedélyeit, lakhatási körülményeit, iskolai végzettségét, szaktudását, munkahelyét, ennek hiányában a foglalkoztatására vonatkozó adatokat, jövedelmi viszonyait- írja le, továbbá bemutatja a feltárt tények, körülmények és a bűncselekmény elkövetése között fennálló kapcsolatot, a bűnisméltés kockázatát, valamint a terhelt szükségleteit.

A pártfogó felügyelői vélemény négy funkciót tölt be, egyrészt egy leíró jellegű tényfeltárás, a második egy értékelő- elemző feladat, hiszen következtetéseket kell levonni a leíró részben feltárt

²⁴ SEBES Ágnes: Vizsgálat a fiatakorú bűnelkövetők társadalmi körülményeiről és személyi viszonyairól, az elkövetett bűncselekmény tárgyi súlyáról és e tényezők hatásáról a büntetésre. Magyar Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi Intézetének Kiadványai, Budapest, 1981. 67.

személyi körülmények és az elkövetett bűncselekmény összefüggéseiről. Ha sikerül az összefüggéseket megállapítani, akkor a kockázati tényezők kiküszöbölése érdekében meg lehet tenni a szükséges lépéseket, ezáltal is megelőzve egy újabb kriminális magatartás tanúsítását. Harmadik funkció a bűnisméltés kockázatának az elemzése, amely a már feltárt tényeken túl a pártfogó felügyelő személyes tapasztalatára, szakmai ismereteire, szubjektivitására alapoz.

A negyedik eleme a pártfogó felügyelő véleménynek a terhelt szükségleteinek a bemutatása, amely kiemelt szerepet szán a nevelésnek, az elkövető fiatalkorú jóléte biztosításának.²⁵

A pártfogó felügyelői vélemény valamennyi eleme nagyon fontos.

A jogtudomány is elismeri a fontos szerepét, ahogy Dávid Lilla is megfogalmazta, a pártfogó felügyelői vélemény a fiatalkorú terhelt személyi körülményeit, a bűncselekmény elkövetéséhez vezető folyamatot olyan szemszögből vizsgálja, amelyre más hatóságnak nem nyílik lehetősége. Hozzájárul, hogy hatékony és megelőző szankció kerülhessen kiszabásra.²⁶ Meg kell ugyanis tudni azt, hogy mi volt a bűnelkövetővé válás mozgatórugója. Ahány fiatalkorú, annyiféle életkörülmény, élethelyzet, motiváció, ok. A jogtudomány is kiemeli, hogy nem lehet kriminológiai szempontból sem a fiatalkorúak bűnelkövetővé válásának egységes és kizárólagos okáról beszélni. Ha megvan az ok, akkor tehetők meg jogkövetkezmények formájában az ellenintézkedések.²⁷

A környezettanulmány fogalmát a jogalkotó nem határozta meg, azonban a Be. és a Pártfogó Felügyelői Szolgálat tevékenységéről szóló 8/2013. (VI. 29.) KIM rendelet (a továbbiakban: KIM-rendelet) alapján meghatározható a fogalma. „A környezettanulmány a gyermek-és fiatalkorúra, terheltre, fizetési kötelezetre vonatkozó, az ő sajátos szükségleteinek, környezetüknek megismerése szempontjából lényeges körülményekre kiterjedő egyéni értékelési bizonyítási eszköz, amely a fiatalkorú bűnmegelőzési szempontú kockázatértékelését is tartalmazza. [Be.683. §, 684.§ (1) bekezdései; KIM- rendelet 13.§ (1) bekezdése].”²⁸

²⁵ dr. Bertaldó András Fiatalkorú terhelték a büntetőeljárásban (Doktori Értekezés) Pécs, 2021 <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/23986/bertalando-andras-phd-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (2022. február 22.) 90. oldal

²⁶ DÁVID Lilla: A hazai pártfogó felügyelet intézkedésének szerepe a fiatalkorúak bűnelkövetésének megelőzésében (Doktori Értekezés). Pécs, 2013 <https://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/david-lilla/david-lilla-muhelyvita-ertekezes.pdf> (2022. február 22.) 99.

²⁷ LÖSEL, Friedrich - BLIESENER, Thomas: i.m. 9-10.

²⁸ dr. Bertaldó András Fiatalkorú terhelték a büntetőeljárásban (Doktori Értekezés) Pécs, 2021 <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/23986/bertalando-andras-phd-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (2022. február 22.) 91. oldal

A fentiek alapján tehát a környezettanulmány, illetve párfogó felügyelői vélemény tud képet adni arról, hogy milyen kockázati tényezők vezették a fiatalkorút a bűncselekmény elkövetésére, és melyek azok a körülmények, amelyek segítenek a további bűncselekmények elkövetésének megakadályozásában.

A büntetés kiszabása a fiatalkorúval szemben nem könnyű feladat, a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 106. § (1) bekezdésében kimondja, hogy a fiatalkorúval szemben kiszabott büntetés vagy alkalmazott intézkedés célja elsősorban az, hogy a fiatalkorú helyes irányba fejlődjön, és a társadalom hasznos tagjává váljon, erre tekintettel az intézkedés vagy büntetés megválasztásakor a fiatalkorú nevelését és védelmét kell szem előtt tartani. A Btk. fenti rendelkezése természetesen összecseng a Gyermekjogi Egyezmény 40. cikk 1.bekezdésében foglaltakkal.

A büntetés kiszabása során a bírónak egyrészt a Btk. keretei között kell a megfelelő intézkedést alkalmaznia, vagy büntetést kiszabnia úgy, hogy közben figyelembe kell vennie az elkövető személyi körülményeit is. Vegyük például, hogy az elkövetett bűncselekmény a „bagatell” bűncselekmények közé tartozik, azonban személyei körülményeit tekintve az elkövető többszörösen büntetett előéletű, akkor a fokozatosság elve miatt vele szemben már eleve nem alkalmazható megrovás vagy próbára bocsátás, hiszen az már nem szolgálná a büntetési célokat.

A Btk. nevesít számos olyan büntetést, amelyek nem minden fiatalkorúval szemben alkalmazhatóak, így közérdekű munka csak azzal szemben szabható ki, aki az ügydöntő határozat meghozatalakor tizenhatodik életévét betöltötte, illetve fiatalkorúval szemben akkor lehet pénzbüntetést kiszabni, ha önálló keresete, jövedelme vagy megfelelő vagyona van.

A Btk. nevesít két olyan nevelő jellegű intézményt, amely mindig ott van a bíró előtt, a szabadságvesztés büntetés kiszabás alternatívájaként, a próbára bocsátás, és a javítóintézeti nevelés.

A próbára bocsátás időtartama alatt a fiatalkorú a törvény erejénél fogva pártfogó felügyelet alatt áll, így nem is önmagában a próbára bocsátás intézménye, hanem maga a pártfogó felügyelet az, amelyik a nevelési célt szolgálja. Itt hangsúlyozandó, hogy próbára bocsátás fiatalkorúakkal szemben bármely bűncselekmény elkövetése esetén alkalmazható, azonban a gyakorlat azt mutatja, hogy az

első büntényes fiatakorúak esetén a legmegfelelőbb alternatíva.

A másik nevelő jellegű intézmény a javítóintézeti nevelés, amelyet már nagyobb tárgyi súlyú bűncselekmények esetén is ki lehet szabni, azonban ez is első büntényes elkövetők esetén lehet hasznos.

A Gyermekjogi Egyezmény 40. cikk 1. bekezdésének való megfelelést, a bírói útról való elterelés lehetőségét biztosító intézmény a tevékeny megbánás, amely fiatakorú elkövetők esetében teljes büntethetőséget eredményez az öt évnél nem súlyosabban büntetendő büntettek esetében, ha a fiatakorú beismeri a bűncselekmény elkövetését és a sértett által elfogadott módon és mértékben a bűncselekménnyel okozott sérelmet jóváteszi. Ez a jogintézmény -amely során a fiatakorú találkozik a sértettel - ébresztheti rá a fiatakorú elkövetőt arra, hogy az általa elkövetett cselekmény mekkora trauma okozására is képes egy másik ember számára.

VII. Összefoglalás

Jelen tanulmánynak az volt a fő célja, hogy bemutassa azokat a tényezőket, hatásokat, amelyek nagymértékben befolyásolják az egyén, a fiatakorúak bűnelkövetővé válását. Kiemelésre került, hogy a megfelelő szocializáció hiányában a fiatakorú könnyen a bűnözés útjára léphet.

A szocializációs színterek közül a család bővebben ismertetésre került, felhívva a figyelmet arra, hogy a családban meglévő minta nagymértékben befolyásolja a fiatakorú társadalmi normákhoz való viszonyulását.

A tanulmány rámutatott arra, hogy a fiatalok bűnelkövetését a legösszetettebb módon kell értelmezni, a fiatakorúakkal szembeni büntetőeljárásnak mindenkor figyelemmel kell lennie az életkori sajátosságokra, a fiatakorúakkal szembeni eljárás célja, hogy a fiatakorú helyes irányba fejlődjen, a társadalom hasznos tagjává váljon.

Megállapítható azonban, hogy ezen cél elérésének eszközeit nemcsak társadalmi szinten kell keresni, hanem a családban, hiszen elsődlegesen a család az a színtér, amely leginkább hatni tud a fiatakorú személyiségfejlődésére, ekként arra, hogy a fiatakorú helyes irányba fejlődjen.

Irodalomjegyzék

- Borbíró Andrea- Kerezi Klára: A kriminálpolitika és a társadalmi bűnmegelőzés kézikönyve I., Budapest, 2009.
- Csemáné Dr. Váradi Erika: A gyermek- és fiatalkori bűnözés, 11-14. o
- Csemáné dr.Váradi Erika:A gyermek- és fiatalkori kriminalitás In: Borbíró Andrea-Gönczöl Katalin-
- Kerezi Klára-Lévay Miklós: Kriminológia Wolters Kluwer, Bp.2016 638-639.o.
- LÖSEL, Friedrich - BLIESENER, Thomas: Agression und Delinquenz unter Jugendlichen - Untersuchung von kognitiven und sozialen Bedingungen. Luchterhand, München, 2003. 9-10
- Pesti Ferenc: Reintegrációs törekvések a Fiatalkorúak Bv.Intézetében, In: Börtönügyi Szemle 2015/1. 12.o.
- SCHWARCZENBERGER Hanna:A fiatalkorúak büntető igazságszolgáltatása. Belügyi Szemle, 2011/11.
- SEBES Ágnes: Vizsgálat a fiatalkorú bűnelkövetők társadalmi körülményeiről és személyi viszonyairól, az elkövetett bűncselekmény tárgyi súlyáról és e tényezők hatásáról a büntetésre. Magyar Tudományos Akadémia Állam- és Jogtudományi Intézetének Kiadványai, Budapest, 1981. 67.

Internetes források

- Balogh Karolina: „Mindig a rosszat csinálom, már kicsinek is”- avagy a fiatalkori bűnelkövetés a kriminológiai magyarázatok tükrében internetes forrás:
http://real.mtak.hu/118886/1/baloghkarolina_szocped15.pdf letöltés időpontja 2023
- <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/23986/bertalando-andras-phd-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/23986/bertalando-andras-phd-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/23986/bertalando-andras-phd-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

- [https://hu.wikipedia.org/wiki/Csal%C3%A1d_\(szociol%C3%B3gia\)#Csal.C3.A1dt.C3.ADpusok_a_mai_Magyarorsz.C3.A1gon](https://hu.wikipedia.org/wiki/Csal%C3%A1d_(szociol%C3%B3gia)#Csal.C3.A1dt.C3.ADpusok_a_mai_Magyarorsz.C3.A1gon)
- Czeglédi Ildikó: A család szerepe mindennapjainkban, Mindennapi pszichológiai internetes forrás :<http://mipszi.hu/cikk/100817-csalad-szerepe-mindennapjainkban>
- Böszörményi Dóra, A fiatalkori bűnözés okai-különös tekintettel a gyermekotthonban nevelt fiatalok vonatkozásában, Szakdolgozat, 2017. Miskolci Egyetem internetes forrás, <http://midra.uni-miskolc.hu/document/25558/20818.pdf>
- dr. Lénárd Krisztina- Rácz Andrea: A javítóintézeti nevelés, mint támogató intézmény dezintegrációs hatásai www.aszod-afi.hu/pdf/javitontezeti_neveles.pdf
- <https://epa.oszk.hu/00000/00035/00115/2007-07-ta-Gyongyosi-Serdulokoru.html>
- Baji Klaudia Szakdolgozat, A gyermek-és fiatalkori bűnözés megelőzésének és kezelésének eszközei, internetes forrás <http://midra.uni-miskolc.hu/document/28747/24538.pdf>
- <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/23986/bertalando-andras-phd-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- DÁVID Lilla: A hazai pártfogó felügyelet intézkedésének szerepe a fiatalok bűnelkövetésének megelőzésében (Doktori Értekezés). Pécs, 2013 <https://ajk.pte.hu/files/file/doktori-iskola/david-lilla/david-lilla-muhelyvita-ertekezes.pdf>
- dr. Bertaló András Fiatalok terheltek a büntetőeljárársban (Doktori Értekezés) Pécs, 2021 <https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/23986/bertalando-andras-phd-2021.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Jogszabályok jegyzéke

- a büntetőeljárársról szóló 2017. évi XC. törvény
- a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény
- a Pártfogó Felügyelői Szolgálat tevékenységéről szóló 8/2013. (VI. 29.) KIM rendelet